

KYBERŠIKANA – PROBLEMATIKA TÝKAJÍCÍ SE I ZDRAVOTNÍKŮ

Mgr. Veronika Králová, Ph.D.

Kyberšikana je jedna z forem šikany, která se děje prostřednictvím informačních a komunikačních technologií. Jedná se především o internet (e-mail, sociální sítě, chat, webové stránky, instant messaging apod.) a mobilní telefony (textové zprávy, MMS, videozáznamy). Neexistuje ucelená definice kyberšikany, ale tak jako u tradiční šikany face to face má kyberšikana za cíl někomu záměrně ublížit. Mezi prvními, kdo použili výraz kyberšikana byli kanadský politik Bill Belsey a americká právnička Nancy Willard. Belseyho definice kyberšikany zní následovně: „Kyberšikana znamená použití informačních a komunikačních technologií jako jsou e-mail, mobilní telefon a pager, instant messaging a hanlivé osobní webové stránky pro podporu úmyslného, opakovaného a nepřátelského chování jedince či skupiny za účelem ublížení druhým“ (Shariff, 2008). Problematika kyberšikany se týká především dětí a mladých lidí, ale obětí i útočníkem se může stát také dospělá osoba.

Mezi charakteristické znaky kyberšikany řadíme proměnu profilu agresora i oběti. Jak uvádí Hulanová (2012), u kyberšikany nemusí být útočníkem fyzicky zdatný jedinec, jak tomu bývá u šikany tradiční a obětí se může stát téměř kdokoli. Dalším znakem kyberšikany je anonymita, jelikož kontakty mezi obětí a agresorem nejsou přímé, agresor tak snadno zůstává v anonymitě schovaný za přezdívkou nebo falešným jménem. Typické pro kyberšikanu je také neomezené publikum, stálost a opakování. Pouze jediný obrázek či videozáznam, který někdo uloží například na sociální síť, se může dostat až mezi milióny uživatelů a jednou zasláná například textová zpráva, e-mail nebo videozáznam se oběti neustále připomínají (Rogers, 2011). Takové materiály je následně velmi těžké z internetu vymazat. Nezávislost na čase a místě u kyberšikany je dalším charakteristickým

znakem. Jak uvádějí Eckertová a Dočekal (2013), kyberšikana se neodehrává pouze na určitých místech jako je například škola, jak tomu bývá u tradiční šikany, ale dochází k ní téměř kdekoli. V případě kyberšikany již neplatí, že se domov stal pro oběť útočištěm.

Rozpoznat kyberšikanu je tak oproti tradiční šikaně složitější. Kyberšikana na oběti nezanechává stopy po fyzickém násilí. Poznat proto, že je někdo kyberšikanován je mnohdy těžké. Avšak můžeme se setkat s tím, že kyberšikana může být s tradiční šikanou propojena. Mezi varovné signály, které by mohly naznačovat kyberšikanu, patří náhlá změna práce s počítačem nebo mobilním telefonem, kterým se dotýčná oběť může začít vyhýbat a při manipulaci s nimi může být nervózní, nejistá nebo zarmoucená. Oběť může vykazovat známky sklíčenosti, apatie, ale mohou být také přítomny výkyvy nálad. Děti mohou mít zhoršené známky ve škole (Černá et al., 2013). Dochází k somatizaci, jako jsou například bolesti břicha a hlavy, nechutenství, nevolnost nebo nespavost. Děti se tak dostávají do péče pediatrů, dalších odborných lékařů a v závažnějších případech kdy může docházet k sebepoškozování, v nejhorším případě se mohou pokusit o sebevraždu, i pedopsychiatrů či psychologů. Jak uvádí Látal (2014), pediatři či odborní lékaři tak musí odhalit, zda dítě do ordinace přichází z důvodu, že své zdravotní problémy předstírá kvůli vyhýbání se školní docházce nebo zda se jedná o opravdové fyzické následky kyberšikanování.

Pokud dojde ke kyberšikanování, je nutné udělat několik zásadních kroků, které zabrání dalším útokům v online prostředí. Jako první je nutné ukončit veškerou komunikaci s útočníkem a poté jej zablokovat, tzn. zablokovat veškeré služby, prostřednictvím kterých se kyberšikana realizuje. Pokud se stane, že obětí kyberšikany je nezletilé dítě, mělo by se svěřit někomu z dospělých – rodičům, někomu z pedagogů nebo jiné blízké osobě. V případě, že se kyberšikana děje ve školním prostředí, je nutné tuto skutečnost nahlásit vedení školy. Dále by měly být kontaktovány specializované instituce – pedagogicko-psychologická poradna, Policie ČR,

středisko výchovné péče, intervenční služby specializující se na řešení kyberšikany, psycholog nebo v závažnějších případech psychiatr. Dalším krokem je uchování důkazů pro další vyšetřování (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2016). V mobilních telefonech si ponechat uloženy veškeré textové zprávy nebo videozáznamy, stejně tak si ponechat například veškeré e-maily a komunikaci na sociálních sítích. Pokud je to možné, snažit se odhalit identitu agresora.

Informovanost o dané problematice může pomoci předejít kyberútokům. Prevence se tak stává jedním z nejdůležitějších nástrojů, jak zabránit výskytu kyberšikany. Mezi nezbytné kroky v rámci prevence řadíme mimo jiné dávání pozitivní zpětné vazby, vedení k úctě k druhým, v rámci školního prostředí posilování empatie u žáků, zlepšování atmosféry ve třídách, vytváření dobrých vztahů mezi pedagogy a žáky (Vašutová et al., 2010). Na prevenci by se měli podílet nejenom rodiče dětí, jelikož děti jsou nejohroženější skupinou, ale také školská zařízení, orgány sociálně-právní ochrany dětí, školská poradenská zařízení, neziskové organizace zabývající se prevencí rizikového chování, Policií ČR a v neposlední řadě odborní lékaři včetně pediatriů, dětských psychologů a zařízení, které poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči.

Je důležité mít o kyberšikaně co nejvíce informací, jelikož jak se budou postupně rozvíjet informační a komunikační technologie, tím více se bude třeba kyberšikaně bránit.

Použité zdroje:

1. ČERNÁ, A. et al., 2013. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada. 150 s. Psyché. ISBN 978-80-210-6374-7.
2. ČESKO. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Co dělat, když – intervence pedagoga. Rizikové chování ve školním prostředí – rámcový koncept. Příloha č. 7. Kyberšikana* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-05-15]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/Priloha_7_Kybersikana.doc

3. ECKERTOVÁ, L. a D. DOČEKAL, 2013. *Bezpečnost dětí na internet: rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press. 224 s. ISBN 978-80-251-3804-5.
4. HULANOVÁ, L., 2012. *Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. Praha: Triton. 217 s. ISBN 978-80-7387-545-9.
5. LÁTAL, L., 2014. *Prevence a diagnostika symptomů oběti kyberšikany pro pediatriy* [online]. [cit. 2016-05-15]. Dostupné z: http://nebudobet.cz/repo/publikace_prevence_a_odhaleni_symptomu_obeti_kybersikany.pdf
6. ROGERS, V., 2011. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha: Portál. 97 s. ISBN 978-80-7367-984-2.
7. SHARIFF, S., 2008. *Cyber-Bullying: Issues and solutions for the school, the classroom and the home*. New York: Routledge. 299 s. ISBN 978-0-415-42491-2.
8. VAŠUTOVÁ, M. et al., 2010. *Proměny šikany ve světě nových médií*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě. 225 s. ISBN 978-80-7368-858-5.